

Марта КАРПА

Національна академія державного управління
при Президенті України

Львівський регіональний інститут державного управління

МЕЖІ КОМПЕТЕНЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ: ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ

Розкривається поняття меж компетенції суб'єктів публічної служби. Розглядаються основні правові аспекти встановлення меж компетенції суб'єктів публічної служби, а саме: характеризуються конституційні засади визначення меж компетенції суб'єкта публічної служби, узагальнюється характеристика джерел формування внутрішньоорганізаційної компетенції суб'єктів публічної служби, застосовується метод формально-логічного аналізу нормативно-правових баз.

Ключові слова: публічна служба, компетенція, суб'єкт публічної служби, межі компетенції.

Marta Karpa. Competency-based limits of public service subjects: features of determination

The article deals with the concept of competency-based limits of public service subjects. The main legal aspects concerning the establishment of competency-based limits of public service subjects are analysed, for instance: the constitutional principles for determining competency-based limits of a public service subject are characterized, there is summarized the characteristic of sources of forming internal-organizational competence of public service subjects, the method of formal-logic analysis of regulatory-legal bases is used.

Key words: public service, competence, public service subject, competency-based limits, legal aspect.

Актуальність статті зумовлена необхідністю вивчення процесів становлення та практики використання компетенцій суб'єктів публічної служби, зокрема у правовому аспекті.

Російський дослідник Ю. О. Тихомиров розглядає компетенцію як базове поняття публічного права, яке визначає життєдіяльність суб'єктів не лише публічно-правових, але й приватно-правових відносин. Воно визнається і встановлюється перш за все нормами конституційного, адміністративного, фінансового, кримінального і міжнародного публічного права. Компетенція визначається переважно в статутних і тематичних законах та інших актах (положеннях тощо). Реалізується компетенція за допомогою норм усіх галузей права [11, с. 191].

Питання компетенції, зокрема про розмежування функцій і повноважень місцевих державних адміністрацій та органів, які здійснюють місцеве самоврядування, виникають тому, що ці органи по-різному розуміють межі компетенції. Адже вони вирішують питання з різних позицій, маючи при цьому різні ресурси чи різну ресурсоємність. Такі питання виникають між районними державними адміністраціями та органами здійснення місцевого самоврядування сіл, селищ і міст (районного значення), районними радами, між обласними державними адміністраціями та органами здійснення місцевого самоврядування міст (обласного значення) і обласними радами [9, с. 65].

Дослідження цієї проблеми потрібно розпочинати з позиції правової системи, до якої належить країна. «...У країнах романо-германської сім'ї права відносини у сфері публічної служби (принаймні, у частині так званого чиновництва) належать до сфери регулювання публічного права, натомість в англосаксонській правовій системі поділ права на публічне і приватне фактично відсутній, тому й регулювання зайнятості на публічній службі мало відрізняється від зайнятості у приватному секторі» [8, с. 12].

Погоджуємося з думкою О. Н. Євтушенка щодо різної специфіки державної

влади та місцевого самоврядування як владних інституцій у частині їх співвідношення. Автор зазначає, що при розмежуванні питань, які входять до компетенції місцевих органів та органів державної влади, у тих випадках, коли це можливо, не доцільно протиставляти їх один одному. Тому й протиставлення державної влади і місцевого самоврядування, на думку вченого, не має ні теоретичних, ні практичних підстав [2, с. 170]. Найбільш обґрунтованою для українського публічного управління дослідник вважає змішану дуалістичну теорію. Специфіка виконання повноважень органів публічної влади полягає в тому, що вони у своїй діяльності керуються переважно нормами конституційного та адміністративного права. Для цих галузей права притаманний імперативний метод: чітка субординація та підпорядкованість [5, с. 53].

Загальною проблемою як у науковому, так і в практичному сенсі можна вважати встановлення та розмежування компетенцій різних суб'єктів публічної служби. Невирішеною раніше частиною цієї загальної проблеми є встановлення меж компетенцій для кожного суб'єкта. Практика встановлення меж компетенцій суб'єктів публічної служби перебуває в правовому полі, визначена правовими нормами. Пошук шляхів визначення, фіксації та використання компетенцій суб'єктів публічної служби потребує вивчення, застосування різноманітних підходів, методик, залучення міждисциплінарних практик для отримання ефективного результату дослідження.

Дослідження має на меті розкрити передумови для методологічного обґрунтування та здійснення подальших методологічних розробок у площині встановлення та використання компетенцій суб'єктів публічної служби. Запропоновано деяке загальнонаукове методологічне забезпечення в частині встановлення та розмежування компетенцій.

Право для визначення та розмежування компетенцій суб'єктів публічної служби відіграє визначальну роль серед інших ресурсів. Це є джерело легітимності для встановлення компетенцій, їх складових частин, форм взаємодій тощо.

Практика сучасного конституціоналізму (і не тільки України) свідчить про те, що діяльність публічної служби спрямована не на стандартизацію результату, а насамперед на розробку питань статусу, статусних процедурних чи регламентних питань публічної служби. Отже, сутнісною новацією нових доктрин і концепцій публічної служби буде стандартизація і її регламенту, і результату [7, с. 44].

У практиці розгляду компетенційних спорів звертаються до правового статусу суб'єктів владних повноважень. Це поняття доцільно розглядати у дослідженні тому, що сьогодні Кодекс адміністративного судочинства України в межах розгляду та вирішення компетенційних спорів до сторін процесу відносить суб'єктів владних повноважень.

За визначенням Кодексу адміністративного судочинства суб'єкт владних повноважень – це орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт під час здійснення ними владних управлінських функцій на основі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень [3, п. 7, ч. 1, ст. 3]. Це визначення найбільш точно формує уявлення про суб'єкт публічної служби не тільки як інституцію, але і як посадову особу, чиновника.

О. І. Сушинський вказує на те, що домінуючим у системі державного управління є «владний суб'єкт або суб'єкт з владними повноваженнями – як рухома сила управлінського процесу» [12, с. 5]. На думку дослідника, діяння суб'єктів управління та здійснення владних повноважень – це домінування вольових рефлексій відповідних суб'єктів суспільних відносин щодо отримання і осмислення інформацій та відповідне на них реагування [12, с. 8].

Ознаки суб'єктів публічної служби як публічної інституції можна узагальнити як такі, що:

– формуються державою або безпосередньо народом відповідно до закону і діють на його основі;

- володіють публічними функціями та/або спеціальними функціями, спрямованими на задоволення публічного інтересу;
- мають організаційну та функціональну структуру;
- взаємодіють з іншими суб'єктами публічної служби;
- мають визначений підвідомчий та територіальний характер діяльності;
- можуть мати державно-владні повноваження, що дозволяють йому здійснювати юридично обов'язкові дії (видання нормативних чи індивідуальних актів, здійснення контролю, використання заходів виховання, переконання, стимулювання, у разі потреби – державного примусу);
- зазвичай володіють ресурсами державної чи/та комунальної власності.

До визначення меж компетенції суб'єктів публічної служби можна застосувати метод формально-логічного аналізу нормативно-правових баз, запропонований В. Д. Бакуменко. Адаптувавши цей метод до питання визначення меж компетенції суб'єктів публічної служби в частині визначення їх правової основи, можна запропонувати такі етапи:

1. Системний аналіз компетенцій та функцій суб'єктів публічної служби: предметів відання, повноважень, відповідальності суб'єктів публічної служби.

2. Порівняння функцій та компетенцій суб'єктів публічної служби для подальшого формування дерева цілей за видами діяльності та суб'єктами їх здійснення.

3. Систематизація нормативно-правової бази, що регулює сфери діяльності суб'єктів, відповідно до предметів відання.

4. Формування ієрархії нормативно-правових актів за їх юридичною силою.

5. Проектування сформованої ієрархії нормативно-правових актів за їх юридичною силою на вищевизначене дерево цілей.

У результаті отримаємо картину наповненості правового поля визначення компетенційних меж суб'єктів публічної служби, а також прогалини правового регулювання.

В. Д. Бакуменко пропонує формувати ієрархічну структуру нормативно-правової бази, систематизувавши її за напрямками та видами досліджуваної сфери діяльності та за юридичною силою нормативно-правових документів. Одним із варіантів побудови ієрархічної структури нормативно-правової бази вважається сукупність нормограм як узагальненої форми. Для кожного виду діяльності використовується окрема нормограма, що охоплює певну частину нормативно-правових документів. Відповідно до наповненості нормативно-правовими документами досліджуваних сфер визначається необхідність розвитку структури діючої нормативно-правової бази [1].

У Конституції України визначено межі компетенції як місцевих державних адміністрацій, так і органів здійснення місцевого самоврядування з метою недопущення компетенційних спорів і правопорушень, тобто втручання в «чужу сферу». Тільки поправки чи зміни до Конституції України в частині компетенції місцевих державних адміністрацій чи/та органів здійснення місцевого самоврядування можуть змінити існуючі конституційно визначені компетенційні межі [9, с. 95].

Учений О. Д. Крупчан зазначає, що для належної організації виконавчої влади зовсім не обов'язково фіксувати в тексті Конституції власне принцип «поділу влади», а тим більше доповнювати його ознаками самостійності, автономності чи незалежності окремих, насамперед законодавчої та виконавчої, влад [4, с. 46]. Він вказує на цей принцип лише як на методологічну розробку, точку опори для розробки та реалізації структурної схеми організації державної влади. Вважаючи цей принцип більше теоретичною доктриною, дослідник звертає увагу на узагальнення найбільш типових функцій державної влади, тоді як реальна система органів держави обумовлюється змістом більш конкретних функцій та компетенцій, що впливають із життєвих потреб організації державного та суспільного життя країни [4, с. 47].

Конституційна регламентація засад організації виконавчої влади за повнотою та конкретністю є нерівномірною щодо органів різного рівня та аспектів їх функціонування. Найбільше висвітлені питання формування уряду та процедури взаємовідносин із парламентом. Більш конкретні питання компетенції суб'єктів публічної служби мають бути визначені в окремих законах про кожного суб'єкта здійснення публічної служби. Найбільшого ефекту закріплення правових норм у частині визначення компетенцій кожного суб'єкта здійснення публічної служби досягне за наявності єдиних концептуальних засад для всієї системи публічного управління.

Науковці виокремлюють низку змін до Конституції України для створення правової основи закріплення децентралізації, що створює передумови для визначення та закріплення меж компетенції як у територіальному, так і у функціональному аспектах [6, с. 224]. Запропоновані зміни можна згрупувати таким чином:

- територіальне розмежування (запровадження трирівневої системи адміністративно-територіального устрою – регіон, район, громада; визначення громади як адміністративно-територіальної одиниці, що включає один або декілька населених пунктів);

- функціональне розмежування (передача функцій виконавчої влади від місцевих державних адміністрацій виконавчим органам відповідного рівня; розподіл повноважень за принципом субсидіарності; розмежування фінансових ресурсів);

- інституціональне розмежування (наявність законодавчо закріпленого статусу суб'єктів публічної служби і створення інституційної структури публічної служби).

Однією з головних вимог чіткого розподілу функцій, забезпечення організації роботи є питання правового регулювання становлення та розвитку публічної служби. У цьому контексті існують такі основні умови ефективного виконання функцій публічної служби:

- наявність статусу публічної інституції, який закріплює на законодавчому рівні механізм виконання цих функцій;

- виконання чіткого завдання системи публічної служби;

- запровадження єдиного реєстру публічних послуг та надання публічних послуг населенню відповідно до нього;

- проходження служби на засадах відповідальності, підзвітності, чесності, служіння народу України тощо. У цьому контексті доцільно чітко визначити компетенцію суб'єкта публічної служби зі встановленням його повноважень, юридичною відповідальністю та можливістю контролю за його діяльністю.

Компетенція місцевого самоврядування регулюється на сьогодні близько 700 законами та більше ніж трьома тисячами нормативно-правових актів, частина з яких містить норми, які викликають колізії як у самих цих правових актах, так і між ними.

Для встановлення нормативно-правового поля меж компетенції необхідно узгодити велику кількість методологічних питань, насамперед стосовно визначення базових понять, теорій публічного управління, діяльності суб'єктів публічної служби, функціонального навантаження суб'єктів публічної служби, забезпечення виконання функцій публічної служби загалом та конкретними її суб'єктами. Наведемо деякі з них.

Межі компетенції суб'єкта публічної служби – це встановлені в нормативному полі, визначені за принципом більшості всіма суб'єктами публічної служби, які безпосередньо або опосередковано задіяні/зацікавлені в такій діяльності, стримуючі фактори, порушення яких притягує до відповідальності. Межі компетенції суб'єкта в чистому вигляді – це ті, за якими настають компетенційні межі іншого суб'єкта та/або настає компетенційний вакуум.

Ситуації дублювання повноважень з точки зору науки, суспільства, практики, зацікавленості суб'єктів мають неоднозначні трактування. Тому зупинимось виключно на розкритті понять, що дозволять описати сферу діяльності та її межі. Компетенційне поле – це види діяльності, предмети відання, публічний інтерес, територіальна належність, права суб'єктів, обов'язки суб'єктів, відповідальність, гарантії, інші

статусні характеристики, відповідно до яких формуються взаємовідносини (від потреби/вимоги до виконання/контролю/результату).

Компетенційний вакуум – це відсутність належності компетенційного поля до будь-якого суб'єкта публічної служби або це відсутність належності предметів відання, публічного інтересу, інтересу хоча б одного із суб'єктів (у нашому випадку публічної служби) до діяльності суб'єкта/суб'єктів публічної служби.

Для встановлення меж компетенції можна виокремити методи прямої та непрямой дії. Прямі методи – це автоматична дія (зокрема, це адміністративні методи), за якої суб'єкти зазвичай діють обов'язково й однозначно. Непрямі (або опосередковані) методи дії – це, наприклад, економічні, морально-етичні, політичні та інші, які можна охарактеризувати як такі, у яких немає однозначності. Методи прямої дії як правило перебувають у межах правового поля. Встановлення компетенцій суб'єктів публічної служби на практиці може здійснюватися за такими формами:

- на рівні Конституції України;
- рівні законів, а також підзаконних актів виконавчої влади;
- договірному рівні;
- рівні делегування повноважень одним органом іншому [10].

Компетенція державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб встановлюється правовими актами, отже, її реалізація забезпечується засобами державного примусу. Компетенція недержавних органів та їх посадових осіб не має юридично-владного характеру й відповідно державно-примусового забезпечення [13, с. 221].

Можна виокремити внутрішньоорганізаційну компетенцію суб'єктів публічної служби, яку окреслює низка підзаконних нормативно-правових актів. Їх узагальнену характеристику можна подати в контексті визначення джерел формування внутрішньоорганізаційної компетенції суб'єктів публічної служби (таблиця).

Одним із прикладів джерела формування внутрішньоорганізаційної компетенції названо статутне право, яке знайшло своє втілення в практиці розроблення та ухвалення статутів територіальних громад низки українських міст: Києва, Львова, Луцька, Полтави, Житомира, Хуста, Тячева, Чернівців та ін. Узагальнення вітчизняних практик ухвалення статутів громад виокремлює такі основні позиції в компетенційному підході: встановлення прав та обов'язків територіальної громади, принципів та порядку взаємодії органів місцевого самоврядування та органів державної влади, компетенція щодо регулювання основних сфер діяльності (щодо власності, земельних відносин, планування та розвитку території, соціального захисту, екологічної безпеки, відповідальності та гарантій діяльності). Інший рівень встановлення меж компетенцій: методики, вимоги, умови (наприклад, ліцензійні), які затверджуються розпорядженнями, наказами та іншими підзаконними нормативно-правовими документами, які мають виключно відомчий характер, з конкретно зафіксованими в нормативному полі предметами відання.

Іншими аспектами, які потребують вивчення та перебувають у постійному взаємозв'язку з правовими, є:

– організаційно-функціональні методологічні аспекти. Визначення структури публічної служби загалом чи окремих її складових частин має як організаційне, так і функціональне значення. Формування організаційно-функціональної структури публічної служби можливе як у національному масштабі, так і у відповідній галузі, сфері чи на відповідній території. Вагоме значення матиме так званий мережний/локальний підхід до розподілу функцій, а відповідно і визначення компетенції окремих суб'єктів. Сучасні тенденції розвитку публічного управління потребують залучення різноманітних підходів, у яких досліджується сфера поєднання діяльності як державних інститутів, так і суспільних. Розподіл функцій між ними має розмитий, не затверджений у правовому полі зміст;

**Джерела формування внутрішньоорганізаційної компетенції
суб'єктів публічної служби**

Види нормативно-правових актів	Коротка характеристика	Компетенційний складник	Основні функції з позиції компетенційних розмежувань
Статут	Зведені правові норми, що визначають організацію та діяльність суб'єкта	Узагальнене визначення компетенцій суб'єкта, переважно на рівні функцій	Регуляторні, управлінські, правотворчі, адаптаційні, гарантійні. Незмінність пріоритетів
Положення	Зведені правові норми, що визначають організацію та діяльність суб'єкта	Розкрито більш галузеве спрямування, специфіка діяльності в галузі, галузеві функції, галузева компетенція	Узагальнено-відомчий характер
Регламент	Сукупність правил, норм, які визначають порядок та процедурні питання діяльності суб'єктів	Внутрішньоорганізаційна компетенція, структурно-функціональний складник компетенції	Управлінські, організаційні. Розмежують внутрішньофункціональну діяльність
Порядок	Сукупність правил, норм, які визначають порядок та процедурні питання діяльності суб'єктів	Визначення функціонального навантаження на внутрішньоорганізаційному рівні суб'єкта	Управлінські, організаційні. Розмежують внутрішньофункціональну діяльність
Правила	Визначають та регулюють взаємовідносини, вирішують процедурні питання, встановлюють норми поведінки	Формують наповнення основних складників компетенції, більш координаційні складники	Організаційні, координаційні, регулюючі, відомчий характер
Інструкція	Визначають та регулюють взаємовідносини, вирішують процедурні питання, встановлюють норми поведінки	Забезпечують діяльність окремих суб'єктів, посадових осіб на рівні організаційно-процедурних компетенційних складників	Організаційні, координаційні, регулюючі, відомчий характер
Накази, розпорядження, подання та інші підзаконні нормативні акти	Видані на основі внутрішнього адміністративного акта чи в будь-який інший законний спосіб	Забезпечують діяльність окремих суб'єктів, посадових осіб на рівні організаційно-процедурних компетенційних складників	Управлінські, субординаційні, підвідомчі, конкретно-відомчий характер

– фінансово-економічні аспекти. Це комплекси конкретних умов фінансово-економічного характеру, можливості використання економічних методів у процесі визначення компетенцій;

– інформаційні аспекти. Питання інформаційної взаємодії між державними та суспільними суб'єктами створюють певне інформаційне поле, яке в подальшому формує інформаційний вплив на суб'єктів та об'єктів. Комплекс інформаційних дій, ресурсів, методів та технологій створює передумови до встановлення

компетенцій, їх меж, застосування на практиці компетенцій суб'єктів публічної служби. Питання виникнення проблем комунікації породжує неоднозначне формулювання завдань, функцій, реалізації компетенцій, послаблює координаційні зв'язки між суб'єктами, породжує конкурентне середовище, конфліктні ситуації;

– кадрові аспекти. Питання виконання завдань та функцій потребує забезпечення кваліфікованими кадрами. На окрему увагу заслуговує функціональне наповнення посад публічної служби, встановлення критеріїв та вимог щодо виконання посадових функцій, відповідальності за їх здійснення, встановлення повноважень та інших складників компетенцій посадовців як суб'єктів публічної служби.

На підставі дослідження відповідно до поставлених завдань можна зробити такі висновки:

1. Узагальнюючи різні підходи як передумову до трактування поняття суб'єкта публічної служби, можна виокремити підхід, який найбільш чітко фіксує його в правовому полі в Кодексі адміністративного судочинства України як суб'єкта владних повноважень. Це визначення найбільш точно формує уявлення про суб'єкта публічної служби не тільки як інституції, але і як посадової особи, чиновника.

2. Застосовано метод формально-логічного аналізу нормативно-правових баз до питання визначення меж компетенції суб'єктів публічної служби в частині визначення їх правової основи. Виокремлено п'ять основних етапів. Вказано на потребу формувати ієрархічну структуру нормативно-правової бази, для цього слід систематизувати за відповідними сферами діяльності суб'єктів публічної служби нормативно-правові документи.

3. Конституційна регламентація засад організації виконавчої влади є за повнотою та конкретністю нерівномірною щодо органів різного рівня та аспектів їх функціонування. Актуальним на сьогодні стало питання правової основи закріплення децентралізації. Узагальнено можна вказати на територіальне розмежування, функціональне розмежування, інституціональне розмежування.

4. Розкрито таке поняття, як межі компетенції суб'єкта публічної служби – це встановлені в нормативному полі, визначені за принципом більшості усіма суб'єктами публічної служби, які безпосередньо або опосередковано задіяні/зацікавлені в такій діяльності, стримуючі фактори, порушення яких притягує до відповідальності.

5. Виокремлено внутрішньоорганізаційну компетенцію суб'єктів публічної служби, яку окреслює низка підзаконних нормативно-правових актів. Їх узагальнену характеристику подано в контексті визначення джерел формування внутрішньоорганізаційної компетенції суб'єктів публічної служби. Проаналізовано джерела формування внутрішньоорганізаційної компетенції суб'єктів публічної служби за видами нормативно-правових інструментів, компетенційним складником, основними функціями з позиції компетенційних розмежувань, подана їх коротка характеристика.

Список використаних джерел / List of references

1. **Бакуменко В. Д.** Метод формально-логічного аналізу нормативно-правових баз / Бакуменко В. Д. // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ : НАДУ, 2011. – Т. 2 : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : Ю. П. Сурмін (співголова) [та ін.]. – 2011. – С. 309 – 310 [Bakumenko V. D. Metod formalno-lohichnoho analizu normatyvno-pravovykh baz / Bakumenko V. D. // Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia : u 8 t. / nauk.-red. kolehiia : Yu. V. Kovbasiuk (holova) [ta in.]. ; Nats. akad. derzh. upr. pry Prezidentovi Ukrainy ; – Kyiv : NADU, 2011. – T. 2 : Metodolohiia derzhavnoho upravlinnia / nauk.-red. kolehiia : Yu. P. Surmin (spivholova) [ta in.]. – 2011. – S. 309 – 310].

2. **Євтушенко О. Н.** Державна влада і місцеве самоврядування: теорія й методологія взаємодії / Євтушенко О. Н. // Вісн. Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого. – Харків. – 2009. – № 1. – С. 163 – 174. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vnyua/2009_1/

163-174.pdf [Yevtushenko O. N. Derzhavna vlada i mistseve samovriaduvannia: teoriia y metodolohiia vzaiemodii / Yevtushenko O. N. // Visn. Nats. yuryd. akad. im. Yaroslava Mudroho. – Kharkiv. – 2009. – № 1. – S. 163 – 174. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vnyua/2009_1/163-174.pdf].

3. **Кодекс** адміністративного судочинства України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> [Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>].

4. **Крупчан О. Д.** Організація виконавчої влади : монографія / О. Д. Крупчан. – Київ : Вид-во УАДУ, 2001. – 132 с. [Krupchan O. D. Orhanizatsiia vykonavchoi vlady : monohrafiia / O. D. Krupchan. – Kyiv : Vyd-vo UADU, 2001. – 132 s.].

5. **Куйбіда В. С.** Організація публічної служби в Україні : монографія / В. С. Куйбіда, О. В. Хорощенюк. – Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г., 2016. – 272 с. [Kuibida V. S. Orhanizatsiia publichnoi sluzhby v Ukraini : monohrafiia / V. S. Kuibida, O. V. Khorosheniuk. – Kamianets-Podilskyi : PP Zvoleiko D. H., 2016. – 272 s.].

6. **Місцеве** самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні : кол. монографія / кол. авт. ; за заг. ред. Р. М. Плюща. – Київ : Рідна мова, 2016. – 744 с. [Mistseve samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii vlady v Ukraini : kol. monohrafiia / kol. avt. ; za zah. red. R. M. Pliushcha. – Kyiv : Ridna mova, 2016. – 744 s.].

7. **Публічна** служба в Україні: концепція та практика регіональної кадрової політики : наук. розробка / [О. І. Сушинський, О. В. Худоба, Д. Д. Заяць та ін.]. – Київ : НАДУ, 2013. – 64 с. [Publichna sluzhba v Ukraini: kontseptsiia ta praktyka rehionalnoi kadrovoi polityky : nauk. rozrobka / [O. I. Sushynskiy, O. V. Khudoba, D. D. Zaiats ta in.]. – Kyiv : NADU, 2013. – 64 s.].

8. **Публічна** служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. Тимощука В. П., Школика А. М. – Київ : Конус-Ю, 2007. – 735 с. [Publichna sluzhba. Zarubizhnyi dosvid ta propozytsii dlia Ukrainy / za zah. red. Tymoshchuka V. P., Shkolyka A. M. – Kyiv : Konus-Yu, 2007. – 735 s.].

9. **Сушинський О. І.** Компетенція держави та місцевого самоврядування у сфері комунальних послуг: концепція та практика : монографія / О. І. Сушинський. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 156 с. [Sushynskiy O. I. Kompetentsiia derzhavy ta mistsevoho samovriaduvannia u sferi komunalnykh posluh: kontseptsiia ta praktyka : monohrafiia / O. I. Sushynskiy. – Lviv : LRIDU NADU, 2005. – 156 s.].

10. **Тихомиров Ю. А.** Курс адміністративного права и процесса / Ю. А. Тихомиров. – М. : Юринформцентр, 1998. – 795 с. [Tihomirov Yu. A. Kurs administrativnogo prava i protsessa / Yu. A. Tihomirov. – M. : Yurinformtsentr, 1998. – 795 s.].

11. **Тихомиров Ю. А.** Современное публичное право : монография / Ю. А. Тихомиров ; Ин-т законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ. – М. : ЭКСМО, 2008. – 446 с. [Tihomirov Yu. A. Sovremennoe publichnoe pravo : monografiya / Yu. A. Tihomirov ; In-t zakonodatelstva i sravnitel'nogo pravovedeniya pri Pravitelstve RF. – M. : EKSMO, 2008. – 446 s.].

12. **Центральні** органи виконавчої влади України: нормативно-правове регулювання / упоряд. О. І. Сушинський. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2003. – 104 с. [Tsentralni orhany vykonavchoi vlady Ukrainy: normatyvno-pravove rehuliuвання / uporiad. O. I. Sushynskiy. – Lviv : LRIDU NADU, 2003. – 104 s.].

13. **Яцук В. А.** Компетенція / Яцук В. А. // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) [та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ : НАДУ, 2011. – Т. 6 : Державна служба / наук.-ред. колегія : С. М. Серьогін (співголова) [та ін.]. – 2011. – С. 221 [Yatsuk V. A. Kompetentsiia / Yatsuk V. A. // Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia : u 8 t. / nauk.-red. kolehiia : Yu. V. Kovbasiuk (holova) [ta in.] ; Nats. akad. derzh. upr. pry Prezydentovi Ukrainy. – Kyiv : NADU, 2011. – T. 6 : Derzhavna sluzhba / nauk.-red. kolehiia : S. M. Serohin (spivholova) [ta in.]. – 2011. – S. 221].

Надійшла до редколегії 21.03.17